

TINHUNDZU LETI YIRISIWEKE, ALERIWEKE NO ENCENYETIWA

Xana i yini tinhundzu leti yirisiweke no aleriwa?

Ku hambana lokukulu exikarhi ka miyiriso na mialelo hi leswaku:

- tinhundzu leti yirisiweke a ti pfumeleriwi ku nghena kumbe ku huma laha Afrika-Dzonga eka xiyimo xin'wana na xin'wana
- tinhundzu leti aleriweke ta pfumeleriwa ku nghena kumbe ku huma laha Afrika-Dzonga ntsena eka swiyimo swo karhi kumbe ehansi ka swipimelo swo karhi, xikombiso, eku humesiweni ka mpfumelelo, setifikheti kumbe papila ra vulawuri ro suka eka ndzawulo ya mfumo leyi faneleleke kumbe nhlango.

SARS yi fambisa miyiriso kumbe mialelo yin'wana hi ku ya hi xiyenge xa 113(8)(a) xa Nawu wa Khasitomo na Ekisayizi, 1964 ematshan'wini ya tindzawulo ta mfumo, mavandla kumbe mihlangano, xikombiso Ndzawulo ya Vurimi, Swihlahla na Tihlampfi, Mulawuri wa Rixaka wa Swihlawulekisi swo Boha (NRCS), Bangixikarhi ya Afrika-Dzonga (SARB), ku vula switsongo.

Miyiriso na mialelo a swi pimiwangi eka tinhundzu leti khomiweke hi vafambi, kambe swi tirha eka mixaka hinkwayo ya swifambo (gondzo, xiporo, moya, lwandle, poso na swin'wana). Leswi swi vula leswaku swikumiwa leswi welaka ehansi ka miyiriso kumbe mialelo yin'wana na yin'wana swi ta lawuriwa hi yona ku nga langutiwi xivumbeko xa phakeji kumbe phakeji leyi swi tundziwaka kumbe ku rhumeriwa hi yona ematikwenimambe. Ku engetelela eka miyiriso na mialelo, xiyimo xa tinhundzu xi fanele xi tivisiwa hi ndlela leyi landzelaka:

- N eka nhundzu yintshwa;
- U eka nhundzu leyi tirhisiweke; na
- S yi fanele yi tirhisiwa eka tinhundzu leti nga tirhisiwa ro sungula.

Miyiriso na mialelo ku suka eka tindzawulo hinkwato to hambanahambana ta mfumo, mavandla kumbe mihlangano swi hlanganisiwa eka Nongonoko wo Hlanganisiwa wa Mitundzo na Mirhumelo leyi Yirisiweke no Aleriwa ya nhundzu ematikwenimambe, lowu vekiwake laha leswaku swi olova ku wu langutisa.

Nongonoko wu aviwile hi ku ya hi xivumbeko xa tharifi xa Sisiteme yo Hlamusela no Khoda leyi Twananisiweke – leyi tivekaka ngopfu tanihi Tharifi ya HS kumbe buku ya Tharifi laha tinhundzu ti nga aviwa ti nga se tundziwa kumbe ku rhumeriwa ematikwenimambe:

- [Nongonoko wo Hlanganisiwa wa Mitundzo na Mirhumelo ya nhundzu ematikwenimambe leyi Yirisiweke no Aleriwa](#)

Tinhundzuencyeto

Xin'we xa swikongomelonkulu swa Nawu wa Tinhundzuencyeto, 1997 (Nawu wa Nomboro 37 wa 1997) i ku sivela humeso wa tinhundzuencyeto eka makete wa laha kaya wa Afrika-Dzonga.

Vatirhi va SARS va nga, hi ku ya hi xiyenge xa 113A xa Nawu wa Khasitomo na Ekisayizi, 1964, khoma tinhundzu endzhaku ka ku tundzeriwa eAfrika-Dzonga ku tiyisisa loko tinhundzu ku ri leti encenyetiweke hikanene tanihleswi swi hlamuseriweke ha kona eka Nawu wa Tinhundzuencyeto, 1997. Swiendlo swi endliwa ematshan'wini ya Ndzawulo ya Mabindzu na Vumaki ehansi ka vulawuri lebyi Nawu wa Tinhundzuencyeto, 1997 wu fambisiwaka hi byona (tanihilaha swi vuriweke ha kona eka xiyenge xa 15(1) Nawu wa Tinhundzuencyeto, 1997).

Swiendlo leswi landzelaka kumbe tinhundzu swi yirisiwile naswona swi ta katsiwa eku tiyisiseni loko swiendlo /tinhundzu ti landzelela swilaveko leswi hlamuseriweke eka Nawu wa Tinhundzuencyeto, 1997 kumbe e-e:

- Ku va na vulawuri eka tinhundzuencyeto hi xikongomelo xo tirhana na tona;
- Vutumbuluxi, humeleriso kumbe ku endliwa ka tinhundzuencyeto, ku katsa no veka, ku hlayisa kumbe ku paka, handle ka ntirhiso wa xihundla na le kaya;
- Tinhundzuencyeto ti paluxeriwa nxaviso, ku lombisiwa kumbe cincano;
- Tinhundzuencyeto ti kombisiwa evanhwini hi swikongomelo swa vuxavisi;
- Tinhundzuencyeto ti hangalaseriwa nxaviso kumbe swikongomelo swin'wana;
- Tinhundzuencyeto ti tundzeriwa e kumbe hi ku hundza kumbe ku rhumeriwa ku suka eAfrika-Dzonga; kumbe
- Nawu wo tirhana na tinhundzuencyeto kumbe tinhundzu leti ehleketeleriwaka ku va ti encenyetiwile.

Xiyenge xa 15(1) xa Nawu wa Tinhundzuencyeto, 1997 xi nyika mfanelo eka n'winyi wa nhundzu ya swa miehleketo ku endla xikombelo eka Khomixinara wa SARS ku teka no khoma tinhundzu leti hlanganisaka timfanelo ta nhundzu yo karhi ya swa miehleketo enkarhini wa nkarhi wo karhi no hlayela ntlulonawu lowu nga va ka kona, kumbe ku pfuneta hi nsirhelelo wa mfanelo yaleyo eka nkarhi wolowo. Ntirhiso lowu wu tekiwa tanihi Xiyenge xa Ntirhiso xa 15 naswona xi fanele xi rhumeriwa eka Muhlanganisi wa Rixaka: Counterfeit Goods, Lehae La SARS, 299 Bronkhorst Street, Nieuw Muckleneuk, Pretoria, kumbe Private Bag X923, Pretoria, 0001 leswaku wu langutisiwa.

Timfanelo ta nhundzu ya swa miehleketo ti hlamuseriwile eka xiyenge xa 1 xa Nawu wa Tinhundzuencyeto, 1997 no katsa tinhundzu leti nga na mimfungho, timfanelo ta kopa kumbe mimfungho yo karhi leyi lawuriwaka ehansi ka Nawu wa Mimfungho, 1993, Nawu wo Kopa, 1978 kumbe Nawu wa Mimfungho ya Tinhundzu, 1941, ha wun'wewun'we.